

Taal- en rekentoetsen mak

In reactie op de laatste PISA-resultaten wil minister Van Bijsterveldt de basisvakken verbeteren. Bijvoorbeeld door taal- en rekentoetsen in te voeren. Ervaringen in de Verenigde Staten laten zien dat zo'n aanpak niet werkt. Bovendien maakt de focus op basisvaardigheden het gat tussen wat school biedt en wat de maatschappij vraagt alleen maar groter, vindt *Koeno Gravemeijer*.

Het is niet ongebruikelijk om je bij opinies over het onderwijs te baseren op 'gezond verstand', of om verregaande conclusies te trekken uit een of enkele onderzoekspublicaties. Een aantal Amerikaanse boeken vormt wat dat betreft een welkome uitzondering. Een daarvan is het recent verschenen *The Death and Life of the Great American School System*, van Diane Ravitch, onder George Bush *senior assistant Secretary of State* van het ministerie van Onderwijs. En in die tijd voorstander van marktwerking, deregulering en privatisering.

In haar boek zet ze uiteen waarom ze haar opvattingen volledig heeft herzien. Ze schrijft een fascinerend, goed gedocumenteerd verslag van allerlei pogingen om het onderwijs te verbeteren die uiteindelijk in hun tegendeel resulteren. Dit boek is verplichte leesstof voor degenen die het Nederlandse onderwijs beter willen maken met taal- en rekentoetsen.

Een belangrijke exponent van het op marktwerking gerichte onderwijsbeleid dat Ravitch aan de kaak stelt, is de door George W. Bush ingevoerde *No Child Left Behind* wet (NCLB). Daarin is vastgelegd dat de individuele staten ervoor moeten zorgen dat alle leerlingen in 2014 vaardig zijn in taal en rekenen. Om dit te bereiken hebben alle staten de opdracht jaarlijks vooruitgang te boeken op gestandaardiseerde toetsen. Diezelfde opdracht geldt voor individuele scholen. Zonder vooruitgang volgen er sancties, die uiteindelijk kunnen resulteren in het ontslag van leraren en het sluiten van scholen. Die taken kunnen worden overgenomen door nieuw op te richten scholen, de zogeheten *charter schools*, die met publiek geld worden gefinancierd. Om de marktwerking verder te bevorderen is er een vouchersysteem dat alle leerlingen de mogelijkheid van vrije schoolkeuze biedt.

VISIE

Ravitch erkent dat de gedachte om de markt het werk te laten doen iets heel aantrekkelijks heeft. De markt selecteert de beste oplossingen en concurrentie leidt tot een continu proces van vernieuwing en verbetering. De overheid hoeft zich bovendien niet bezig te houden met de inhoud van het onderwijs, mits duidelijk is wat er geleerd moet worden en scholen daarop worden afgere-

kend. Een redenering die in Nederland bekend is onder de mantra 'De overheid moet zich beperken tot het "wat" en het "hoe" aan de scholen overlaten.' Pogingen om

en uw school niet beter

doelen vast te leggen in zogeheten *standards* werden in Amerika echter al snel onderwerp van politieke controverse. Een scherpe aanval van Lynne Cheney op de standaarden voor geschiedenisonderwijs, die in haar ogen anti-patriottisch waren, resulteerde in een verbeterde strijd in de media. Waarna niemand zijn vingers meer aan standaarden wilde branden. De individuele staten stelden nog wel standaarden op, maar die waren vaag en zeiden weinig over de inhoud. Het idee dat je het onderwijs kon verbeteren met toetsen bleef echter overeind. Maar zonder goed uitgewerkte standaarden leidde dit tot een systematiek van het meten van onderwijsresultaten, die

volledig was losgekoppeld van een visie op onderwijs. In ons land heeft de discussie over rekenen in de media tot een vergelijkbare verenging geleid. De vakken taal en rekenen zijn gereduceerd tot 'basisvaardigheden taal en rekenen' en die zijn gepromoveerd tot de belangrijkste doelen van het basisonderwijs. Ravitch schetst tot welke problemen die aanpak in de Verenigde Staten heeft geleid. In de NCLB-wet was bepaald dat de individuele staten hun eigen toetsen zouden vaststellen, maar onder de druk van de vereiste jaarlijkse vooruitgang werd het aantrekkelijk voor staten om de normen te verlagen. Zo bleek bijvoorbeeld dat Texas wel mooie resultaten boekte op de eigen toetsen, maar dat vijftienjarige leerlingen er niet in staat bleken een verstandig antwoord te produceren op een vraag over een tekst die ze hadden gelezen.

Ravitch concludeert dat de verplichting om elk jaar vooruitgang te boeken er uiteindelijk toe leidt dat men op oneigenlijke manieren gaat proberen om aan deze eis te voldoen, hetzij door te gaan trainen voor de toets, dan wel door te frauderen en zwakke leerlingen te lozen. Het probleem, zo betoogt Ravitch, zit hem niet in de toetsen als zodanig, maar in het gebruik ervan. Aan toetsresultaten worden veel te zware conclusies verbonden; de toetsresultaten bepalen welke leraren, of welke directeuren ontslagen moeten worden en welke scholen gesloten moeten worden. En dat alles vanuit het idee dat dit tot beter onderwijs leidt. Uiteindelijk, zo concludeert ze, gaat het hier om beleidsbeslissingen met een enorme impact voor het onderwijs die worden genomen door politici die onvoldoende verstand hebben van de beperkingen van toetsen.

BURGERSCHAP

Als geschiedkundige ziet ze met lede ogen aan hoe culturele en academische doelen worden opgeofferd voor de basisvaardigheden rekenen en taal. Uiteraard moeten de leerlingen leren lezen, schrijven en rekenen, schrijft ze, maar dat is niet genoeg om ze voor te bereiden op vervolgonderwijs, moderne beroepen en burgerschap in de 21e eeuw. Ook hier zien we een parallel met ons land, waar de 'Expertgroep doorlopende leerlijnen rekenen en taal' zich geen rekenschap heeft gegeven van de manier waarop de wereld buiten de school verandert en de consequenties die dat zou kunnen hebben voor de doelen van het onderwijs.

Dit laatste thema vormt het onderwerp van *The Global Achievement Gap* van Tony Wagner. Na talloze interviews met CEO's, hoogleraren, onderwijsmanagers, schooldirecteuren en leraren in de VS, komt hij tot de conclusie dat er een grote discrepantie bestaat tussen wat scholen

>

ILLUSTRATIE OLIVIA ETTEMA

onderwijzen en wat de maatschappij van nu vraagt. Zijn grote zorg is dat het onderwijs niet doordrongen is van de noodzaak tot verandering, er is geen sprake van een *sense of urgency*. Ouders en beleidsmakers zijn ervan overtuigd dat hoge toetscores de beste en meest betrouwbare maat zijn voor een goede school. Maar die meten niet de *'survival skills'* die je volgens Wagner nodig hebt in de 21e eeuw.

CEO's die hij vraagt welke kwaliteiten ze in toekomstige werknemers zoeken, antwoorden opvallend vaak: 'dat ze de goede vragen stellen'. En dat is volgens hem nu precies wat ze op school niet leren. Scholen zijn volgens Wagner ook niet ontworpen om de leerlingen te leren denken. Een deel van de leerlingen leert dit thuis, maar op school wordt leerlingen vrijwel nooit gevraagd om zelf te denken of zich een mening te vormen. Dit is niet simpelweg een probleem van scholen en leraren, uiteindelijk gaat het erom hoe de maatschappij denkt over wat een goede opleiding heden ten dage zou moeten inhouden. Welke doelen nagestreefd zouden moeten worden, hoe goed onderwijs er uitziet en hoe er getoetst

specifieke eisen aan werknemers stelt. Op basis van deze analyse voorspellen de auteurs een afnemende vraag naar gemiddeld en laaggeschoold personeel, tegenover een groei in banen die vragen om redeneren, omgaan met computers, samenwerken en communiceren met anderen. Daarnaast verwachten zij een bescheiden groei in laagbetaalde beroepen in de dienstensector, waar echter steeds meer mensen op zullen zijn aangewezen – met alle gevolgen van dien. Beter onderwijs is volgens hem vooralsnog het beste instrument dat we hebben om dit tegen te gaan. Het lijkt daarom de hoogste tijd om een gedegen discussie te starten over hoe we de leerlingen van nu het beste voorbereiden op hun toekomst.

OERWOUD

Wat kan Nederland hiervan leren? Natuurlijk is de situatie hier niet zo extreem als die in Amerika. Toch zijn er belangrijke parallellen. Zo leeft ook hier het idee, dat als je het onderwijs benadert als een markt en je de scholen afreken op resultaat, onderlinge concurrentie en marktwerking ervoor zorgen dat de kwaliteit verbetert.

Weinig aandacht voor gevolgen globalisering

zou moeten worden. En hoewel zijn startpunt ligt in de aansluiting tussen school en werk, benadrukt Wagner dat het meer in algemene zin gaat om werk, leren en burgerschap in de 21e eeuw. De *'survival skills'* die hij in zijn boek verder uitwerkt, betreffen zaken als flexibiliteit, kritisch denken, problemen oplossen, communiceren en werken in teams.

TWEEDELING

De conclusies van Wagner komen sterk overeen met de conclusies die Frank Levy en Richard Murnane in *The New Division of Labor* trekken uit een analyse van de ontwikkelingen op de Amerikaanse arbeidsmarkt tussen 1969 en 1998. Uit die analyse blijkt dat het aantal banen dat hoge eisen stelt aan communicatieve vaardigheden of aan het oplossen van niet-standaard problemen toeneemt, terwijl het aantal banen dat routinematige vaardigheden vraagt afneemt. Een tendens die volgens Levy en Murnane een gevolg is van de toenemende computerisering en globalisering. Taken die kunnen worden beschreven met een set van regels kunnen gemakkelijk worden overgenomen door computers of worden uitbesteed naar lagelonenlanden.

Dit geldt tegenwoordig niet alleen meer voor manuele taken, maar ook voor cognitieve taken zoals boekhouden, programmeren en technisch tekenen. *Outsourcing* wordt verder vereenvoudigd door de beschikbare informatie- en communicatietechnologie. De wereldwijde concurrentie noodzaakt bedrijven bovendien om steeds weer nieuwe producten en diensten te ontwikkelen, wat

Ook zien we een groot vertrouwen in toetsen, terwijl we met de gangbare, eenvoudig af te nemen toetsen slechts een beperkt type competenties kunnen meten. En dat zijn volgens de bovengenoemde auteurs nu net niet de competenties die de leerlingen in de maatschappij van de toekomst nodig hebben.

Ten slotte zien we ook in ons land verbluffend weinig aandacht voor de consequenties van globalisering en informatisering voor de doelen van het funderend onderwijs. In plaats daarvan richten we ons zonder veel reflectie op de klassieke basisvaardigheden. Het doet denken aan een metafoer van de managementgoeroe Stephen Covey, die een groep mensen beschrijft die met zoveel inzet bezig zijn zich een weg door het oerwoud te banen, dat ze niet toekomen aan de vraag of ze wel in het goede oerwoud zitten.

Diane Ravitch (2010), The Death and Life of the Great American School System. How Testing and Choice are Undermining Education. Basic Books.

Tony Wagner (2008), The Global Achievement Gap. Why Even Our Best Schools Don't Teach The New Survival Skills Our Children Need--and What We Can Do About It. Basic Books.

Frank Levy & Richard J. Murnane (2004), The New Division of Labor. How Computers Are Creating the Next Job Market. Princeton University Press.

Koeno Gravemeijer is hoogleraar Science and Technology Education aan de Eindhoven School of Education van de Technische Universiteit Eindhoven.